

Wrocław, 12.05.2023 r.

Aleksandra Pasek  
Zakład Prawa Cywilnego i Prawa Międzynarodowego Prywatnego  
Instytut Prawa Cywilnego  
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii  
Uniwersytetu Wrocławskiego

### **Streszczenie rozprawy doktorskiej pt.**

#### **„Instytucja uznania ojcostwa - kwestie konstrukcyjnoprawne”**

Przedmiotem niniejszej rozprawy jest analiza uregulowań prawnych dotyczących uznania ojcostwa w polskim prawie rodzinnym. Należy mieć na uwadze, że obecnie w naukach społecznych wzrasta zainteresowanie zagadnieniem ojcostwa. Jako przyczynę takiej tendencji wymienia się zmianę oczekiwań co do pełnionych przez mężczyzn ról. Nowy wizerunek mężczyzny wpłynął na obraz współczesnego ojca. Co więcej, tematyka ta jest istotna z uwagi na stopień rozwoju nauk biologicznych. Obecnie możliwe jest prawie pewne ustalenie stosunku pokrewieństwa genetycznego, co powinno mieć wpływ na kształt przyjętych rozwiązań legislacyjnych. Z drugiej strony pojawiają się nowe problemy związane z dopuszczalnością przeprowadzenia procedur medycznie wspomaganey prokreacji. Konieczne jest rozważenie, czy obecnie przyjęta regulacja prawna jest adekwatna do potrzeb społecznych i stopnia rozwoju nauk biologicznych.

W niniejszej rozprawie sformułowano tezy szczegółowe. Po pierwsze, wykazano, że ustalenie pochodzenia dziecka od określonego mężczyzny jest jednym z podstawowych praw człowieka. Kształtuje ono stan cywilny ojca i dziecka, determinując tym samym ich tożsamość. Uzasadniono tezę, że życie rodzinne jest dobrem osobistym, które stanowi podstawę kreowania rodzinnych dóbr osobistych, w tym rodzicielstwa (rozumianego jako macierzyństwo i ojcostwo), a także rodzicielskich dóbr osobistych. Potwierdzono, że uznanie ojcostwa zmierza do realizacji prawa do ochrony rodzicielstwa, wpływając tym samym na ochronę dobra osobistego w postaci ojcostwa.

Uargumentowano tezę, że *de lege lata* uznanie ojcostwa stanowi czynność prawną, na którą składają się dwa oświadczenia woli: mężczyzny, który oświadcza, że jest ojcem dziecka oraz matki dziecka, która to potwierdza. Co za tym idzie, możliwe jest odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego regulujących czynności prawne.

Mając na względzie stan rozwoju nauk biologicznych w pracy wykazane zostało, że konieczna jest zmiana obowiązującego stanu prawnego poprzez jednoznaczne wskazanie w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, że pokrewieństwo prawne powstaje z chwilą poczęcia. Przedstawiono również argumenty przemawiające za tezą, że niezbędne jest umożliwienie dokonania uznania ojcostwa w przypadku, gdy wobec dziecka nie zostało ustalone macierzyństwo prawne, jako że utrzymywanie obecnej regulacji w tym zakresie jest anachroniczne i szkodliwe.

Ponadto wykazano, że obecna regulacja uznania ojcostwa dziecka urodzonego wskutek zastosowania procedury medycznie wspomaganey prokreacji nie zabezpiecza należycie ani interesów mężczyzny, który składa oświadczenie niezbędne do uznania, ani dziecka. Niejasna i niepełna regulacja ustawowa prowadzi do licznych wątpliwości w procesie stosowania przepisów regulujących to uznanie.

W pracy zastosowano metodą formalno-dogmatyczną badań prawnych.

Praca składa się z czternastu rozdziałów. W rozdziale I omówione zostały podstawowe pojęcia istotne z punktu widzenia niniejszej rozprawy, czyli m.in. pojęcie rodziny, pokrewieństwa, powinowactwa, pochodzenia dziecka od rodziców oraz ojcostwa biologicznego i prawnego. Wskazane zostały zasady dotyczące ustalenia pochodzenia dziecka od rodziców.

W rozdziale II analizie poddano problematykę stanu cywilnego, jako że pochodzenie dziecka od określonych rodziców stanowi jeden z elementów stanu cywilnego. W szczególności omówiono doktrynalne i ustawowe znaczenia tego pojęcia oraz zasady jego ustalania.

Rozdział III obejmuje zagadnienia ojcostwa jako dobra osobistego, w związku z czym przedstawiona została definicja pojęcia dobra osobistego. Z uwagi na fakt, że życie rodzinne jest podstawą kreowania rodzinnych dóbr osobistych, w tym rodzicielstwa i rodzicielskich dóbr osobistych, dokonano analizy dobra osobistego w postaci życia rodzinnego.

Przedmiotem rozważań w rozdziale IV były normatywne sposoby ustalania ojcostwa. Przedstawiony został wzajemny stosunek pomiędzy sposobami ustalenia ojcostwa oraz konsekwencje złożenia oświadczenia koniecznego do uznania ojcostwa w przypadku, gdy ojcostwo wobec danego dziecka zostało już wcześniej ustalone.

W rozdziale V dokonano ogólnej charakterystyki instytucji uznania ojcostwa. Przedstawiono występujące w doktrynie koncepcje dotyczące charakteru prawnego uznania



ojcostwa i dokonano własnej oceny tej problematyki. Omówiono treść i formę uznania ojcostwa.

Rozdział VI obejmuje analizę skutków prawnych uznania ojcostwa. Rozważano konsekwencje ustalenia stosunku pokrewieństwa pomiędzy ojcem a dzieckiem, w tym m.in. dotyczące władzy rodzicielskiej, stosunku alimentacyjnego czy też dziedziczenia ustawowego.

W rozdziale VII przedmiotem analiz były kwalifikacje podmiotowe osób składających oświadczenia konieczne do uznania ojcostwa oraz uznawanego dziecka. Przedstawiona została kwestia zdolności do złożenia oświadczeń koniecznych do uznania.

Rozdział VIII obejmuje zagadnienie formy uznania ojcostwa oraz funkcjonariusza właściwego do przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa. Przeanalizowano problematykę złożenia oświadczeń w szczególnej formie, czyli w przypadku istnienia niebezpieczeństwa grożącego bezpośrednio życiu matki dziecka lub mężczyzny, który chce uznać ojcostwo.

W rozdziale IX omówiono uznanie ojcostwa dziecka poczętego. Jako że wiąże się ono z niezwykle spornym zagadnieniem statusu prawnego *nasciturusa*, zreferowana została problematyka podmiotowości prawnej dziecka poczętego i jego zdolności prawnej. Rozważano, jakie skutki wywiera dokonane uznanie ojcostwa.

W rozdziale X przedstawiona została problematyka uznania ojcostwa dziecka, które urodziło się w wyniku przeprowadzenia procedury medycznie wspomaganey prokreacji. Omówiono kwestię oświadczeń koniecznych do dokonania uznania oraz skutków uznania ojcostwa dokonanego na podstawie art. 75<sup>1</sup> k.r.o.

Rozdział XI dotyczy uznania ojcostwa dziecka zmarłego. Rozważaniem objęto kwestię terminu do dokonania uznania ojcostwa po śmierci dziecka oraz skutków, jakie wywiera uznanie ojcostwa dokonane już po śmierci dziecka.

W rozdziałach XII i XIII przedmiotem analiz było ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. Scharakteryzowano przesłankę żądania, termin do wytoczenia powództwa i podmioty uprawnione do wystąpienia z powództwem. Omówiono również postępowanie o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.

W rozdziale XIV rozważano inne sposoby kwestionowania uznania ojcostwa niż powództwo o ustalenie bezskuteczności uznania.

W zakończeniu podsumowano najważniejsze wnioski wynikające z poszczególnych rozdziałów pracy wraz z wnioskami *de lege ferenda*.